МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
ХАРКІВСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
імені В. Н. КАРАЗІНА

ФІЛОСОФІЯ НАУКИ

Методичні вказівки до організації та планування самостійної роботи для здобувачів вищої освіти третього (освітньо-наукового) рівня денної та вечірньої форм здобуття освіти

Електронний ресурс

Харків – 2025

УДК 101 (075.8)
Ф 54

Рецензенти:

О. Ю. Кашаба – кандидат історичних наук, доцент кафедри краєзнавчо-туристичної роботи, соціальних та гуманітарних наук ННІ УІПА Харківського національного університету імені В. Н. Каразіна;

Г. Д. Панков – доктор філософських наук, професор Харківської державної академії культури.

Затверджено до розміщення в мережі Інтернет рішенням Науково-методичної ради Харківського національного університету імені В. Н. Каразіна (протокол № 8 від 28 березня 2025 року)

Ф 54 **Філософія** науки : методичні вказівки до організації та планування самостійної роботи для здобувачів вищої освіти третього (освітньо-наукового) рівня денної та вечірньої форм здобуття освіти [Електронний ресурс] / уклад. Н. М. Воловчук. – Харків : ХНУ імені В. Н. Каразіна, 2025. – (PDF 34 с.)

Інформаційно-методичне забезпечення дисципліни «Філософія науки» у цьому виданні представлено методичними вказівками до організації та планування самостійної роботи для здобувачів вищої освіти освітньо-наукового ступеня «доктор філософії» денної, вечірньої та заочної форм здобуття освіти. У ньому наведено стислу характеристику дисципліни, тематику лекційних та практичних занять, характеристику видів організації самостійної роботи при її вивченні.

Видання рекомендовано здобувачам третього освітньо-наукового рівня «доктор філософії» всіх спеціальностей, а також може бути корисним науково-педагогічним працівникам.

УДК 101 (075.8)

© Харківський національний університет імені В. Н. Каразіна, 2025
© Воловчук Н. М., уклад., 2025

ЗМІСТ

Вступ

Програма навчальної дисципліни

Інструменти та обладнання, необхідне для вивчення навчальної дисципліни

Форми поточного та підсумкового контролю

Розділ 1 Методичні рекомендації щодо проведення самостійної роботи

Розділ 2 Практичні рекомендації щодо проведення самостійної роботи

Питання для іспиту

ВСТУП

Курс «Філософія науки» дає можливість зрозуміти об’єктивну логіку історії філософії науки; познайомити аспіранта з основними напрямками, школами та етапами розвитку науки; сформувати цілісне уявлення про проблеми сучасної філософії науки; розвинути уміння бачення філософських основ наукового знання та його кінцевого результату; сформувати активну громадянську позицію вченого.

Автор курсу демонструє переваги європоцентристського підходу у розв'язання філософських проблем та проблем наукового пізнання (його структури, методів дослідження, критеріїв істинності, мови та ін.) У зв’язку з цим при викладенні матеріалу увага концентрується на західній філософській парадигмі.

В основу курсу покладено неопозитивістський підхід з його орієнтацією на аналітизм, самокритичність, точність в оцінці сили й слабкості кроків наукового пізнання, та підхід діалектичного матеріалізму з його націленістю на діалектику, виявлення об'єктивних закономірностей розвитку природи і суспільства.

Мета курсу з «Філософія науки» - формування готовності аспірантів до проведення наукового дослідження у вищій школі. Її виконання передбачає прослуховування лекцій, участь у практичних заняттях, написання реферату на тему, близьку до теми дисертаційного дослідження, і самопідготовку шляхом читання літератури, зазначеної в списку.

Відповідно, мають бути сформовані й продемонстровані такі компетентності:

- Здатність до абстрактного мислення, критичного аналізу значного обсягу наукової інформації, генерування нових ідей при вирішенні дослідницьких і практичних завдань
- Здатність демонструвати знання філософсько-світоглядних засад, системних зв’язків між явищами та процесами галузі дослідження, використовувати набутий особистісно-професійний досвід для вирішення наукових та фахових завдань

Завдання курсу:

- поглиблене вивчення актуальних проблем та головних досягнень філософії науки,
- розгляд теоретичних підходів до наукових досліджень;
- створення теоретичного підґрунтя для наукової діяльності;
- поглиблений розгляд методологічних засад наукових досліджень;
- аналіз зв’язку філософських концепцій з проблемами сучасної науки та суспільства.

ПРОГРАМА НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ

Вивчення аспірантом навчальної дисципліни «Філософія науки» відбувається шляхом послідовного і ґрунтовного опрацювання тем курсу.

Тема 1. Європейська раціональність та наукове знання: ідеали, світогляд і взаємодія з філософією

Європейська раціональність: європоцентризм і плюралізм у науці. Наука як елемент європейської раціональної традиції. Ідеали наукового пізнання і критерії науковості**.** Наукове знання та світогляд. Взаємодія науки і філософії: проблеми та перспективи.

Тема 2 Емпіричні та теоретичні методи наукового дослідження

Методи емпіричних досліджень**.** Методи теоретичних досліджень**.** Взаємозв’язок емпіричного та теоретичного в експерименті та вимірюванні.

Тема 3 Еволюція методологічних підходів у науці

Суб'єкт і об'єкт у науці**.** Стилі мислення (аналітизм та редукціонізм, холізм та синтетизм, догматизм та релятивізм) в науці**.** Постмодерністська методологія науки.

Тема 4. Логіко-методологічні основи наукового знання: мова, визначення та обґрунтування

Наукова мова: історичний контекст і філософське підґрунтя. Типи визначень (номінальне, семантичне,синтаксичне, реєстраційні, уточнювальні та перекваліфікую, остенсивні, операціональні*).* Способи обґрунтування (індуктивне, дедуктивне, абдуктивне.

Тема 5 Функції та роль наукового знання: пояснення, розуміння та передбачення в науковій діяльності

Пояснення в науці (дедуктивно-номологічна та індуктивно-ймовірнісна модель Гемпеля, модель **каузальних процесів Салмона,** генетичне пояснення, телеологічне пояснення, феноменологічне та сутнісне, динамічні та статистичні пояснення, достовірні та гіпотетичні пояснення)**.** Розуміння в науці (моделі пояснювального розуміння, моделі об'єктного розуміння)**.** Передбачення в науці.

Тема 6. Філософські концепції істини в науці: онтологічні та гносеологічні підходи.

Онтологічні концепції істини в науковому пізнанні. Гносеологічні концепції істини (кореспондентна теорія істина, когерентна теорія істини, прагматична теорія істини, конвенційна теорія істини). Діалектика відносної та абсолютної істини.

Тема 7 Історицистські теорії наукової раціональності.

Кумулятивні моделі розвитку науки. К. Поппер: проблема росту наукового знання. Історичний поворот у філософії науки Куна. Методологія програм наукових досліджень Лакатоса. Методологічний анархізм Фейєрабенда. Еволюційні моделі наукового розвитку Тулміна та та тематичного аналізу Джералда Холтона.

Тема 8. Філософсько-етичні аспекти науки

Мета-етика та нормативні аспекти науки. Сцієнтизм та анти сцієнтизм. Майбутнє науки: внутрішні та зовнішні фактору впливу

Тема 9 Позитивізм

Визначення позитивізму. Історія розвитку (Конт, Дж.Ст.Міль, Г.Спенсер). Головні принципи позитивізму та його актуальність

Тема 10 Емпіріокритицизм та конвенціоналізм

Емпіріокритицизм Ернста Маха та Ріхарда Авенаріуса. Конвенціоналізм Анрі Пуанкаре

Тема11 Неопозитивізм

Витоки та історичний фон та основоположні принципи неопозитивізму. Віденський гурток (Моріц Шлік, Рудольф Карнап, Отто Нейрат, Ганс Райхенбах) . Філософія мови Л.Вітгенштейна.

Тема 12 Постпозитивізм

Постпозитивізм: основи та принципи. Карл Поппер: проблема росту наукового знання . Майкл Полані: критика позитивізму, роль особистісного знання та інтуїції в науці. Ларрі Лаудан: основні ідеї та внесок у філософію науки

Тема 13 Прагматизм

Загальна ідея прагматизму. Емпіричний прагматизм (Вільям Джеймс). Інструменталізм (Джон Дьюї). Концептуальний прагматизм (Кларенс Льюїс)

Тема 14 Неокантіантство

Загальні риси неокантіанства. Марбургзька школа. Південно-західної школа

Тема 15 Феноменологія та герменевтика

Загальні риси феноменології. Основи феноменології Гуссерля: інтенціональність, інтерсуб'єктивність та життєвий світ. Загальні риси герменевтики. Гадамер про герменевтику: розуміння, традиції та роль мови

Інструменти та обладнання, необхідне для вивчення навчальної дисципліни

Використання ноутбуку, або комп'ютера, проектора. Наявність оболонки Moodle для роботи в системі дистанційного навчання *GoogleMeet. Gmail, YouTube, GoogleForm, Kialo, Padlet, Wonder.me*

Форми поточного та підсумкового контролю

Поточний контроль – демонстрація презентацій, виступ з доповідями, участь у дискусіях, написання есе.

Підсумковий контроль – іспит.

Розділ 1 МЕТОДИЧНІ РЕКОМЕНДАЦІЇ ЩОДО ПРОВЕДЕННЯ СПАМОСТІЙНОЇ РОБОТИ

Опис навчальної дисципліни

Метою вивчення навчальної дисципліни є формування у здобувачів третього (освітньо-наукового) рівня вищої освіти (доктора філософії) здатності до пошуку, оброблення та аналізу інформації з різних джерел; здатності діяти на основі системного наукового світогляду, професійної етики, загального культурного кругозору.

Основні завдання вивчення дисципліни:

- поглиблене вивчення актуальних проблем та головних досягнень філософії науки,
- розгляд теоретичних та історичних підходів до наукових досліджень;
- створення теоретичного підґрунтя для наукової діяльності.
- поглиблений розгляд методологічних та історичних засад наукових досліджень;
- аналіз зв'язку філософських концепцій з проблемами сучасної науки та суспільства.

Кількість кредитів – 4.

Загальна кількість годин – 120.

Характеристика навчальної дисципліни	
Обов’язкова	
Денна форма навчання	Заочна (дистанційна) форма навчання
Рік підготовки	
1-й	1-й-
Семестр	
1-й та 2-й	1-й та 2-й
Лекції	
30 год.	10 год.
Практичні, семінарські заняття	
30 год.	4 год.
Лабораторні заняття	
-	-
Самостійна робота	
60 год.	106 год.
у тому числі індивідуальне завдання	

Завдання для самостійної робота

№ з/п	Види, зміст самостійної роботи		Кількість годин	
	Вид самостійної роботи	Зміст самостійної роботи	ДФЗО	ЗФЗО
1	Підготовка до	Робота з обов’язковою та додатковою літературою.	15	44

	лекцій та практичних занять	Підготовка до дискусії, диспуту.	15	4
		Формування портфоліо	15	20
2	Інд.завд	Підготовка та презентація індивідуальних завдань	15	38
		Разом	60	106

1.Підготовка до лекційного заняття

Робота в рамках вказаної форми організації самостійної роботи передбачає попереднє:

- завантаження з сайту дистанційної освіти всіх необхідних матеріалів з теми, що опрацьовується.
- опрацювання відеоматеріалу.

Рекомендується писати конспект лекцій під час її проведення. За допомогою конспекту Ви зможете швидко відновити та закріпити в пам'яті важливу інформацію.

2.Виконання самостійних завдань та формування електронного варіанту портфоліо за темами курсу

Вказана форма самостійної роботи передбачає виконання аспірантом завдань індивідуально поза аудиторією:

В рамках кожної теми індивідуально опрацьовується декілька груп вправ, направлених на удосконалення програмних результатів навчання та підготовки до практичних занять.

Завдання з самостійної роботи

Суть завдань з самостійної роботи полягає в поглибленні навичок роботи з першоджерелами, монографіями та науковими статтями з філософії науки; поглибленні умінь працювати зі структурою наукового тексту (виділяти елементи, які несуть основне смислове навантаження, знаходити ключові поняття, судження, умовиводи); опановуванні різними види конспектування; підвищенні самодисципліни при опануванні тем курсу через удосконалення навичок системного підходу до оформлення результатів роботи з науковою літературою.

Аспіранту необхідно додатково працювати рекомендовані першоджерела та монографії та демонструвати викладачеві результати такої роботи при проведенні дискусії або написання есе.

Завдання формуються до кожної теми окремо на базі основної та додаткової літератури.

Формування портфоліо

Після завершення виконання самостійних завдань з теми курсу аспірант формує портфоліо.

Портфоліо (від англ.portfolio) – перелік або збірка виконаних робіт та власних напрацювань.

Портфоліо в перекладі з італійської – це папка з документами як в електронному, так і в паперовому вигляді.

Портфоліо – це сучасна технологія оцінювання самостійної діяльності здобувача освіти.

Основна мета створення портфоліо – систематизація пізнавального досвіду аспірантом. Зміст портфоліо демонструє творчий потенціал аспіранта, сприяє розвитку уміння аналізу пізнавальної діяльності, самоконтролю, самооцінки, усвідомленню результатів і динаміки розуміння проблем. При формуванні портфоліо слід дотримуватися таких принципів:

- Системність виконання завдань;
- Вірогідність інформації;
- Об'єктивність викладання матеріалу;
- Націленість на самовдосконалення;
- Структурованість матеріалів, логічність і лаконічність письмового викладання
- Акуратність та естетичність оформлення;
- Цілісність, тематична завершеність матеріалів;
- Наочність результатів роботи.

Матеріальною формою вираження портфоліо курсу «Філософія науки» є структурована за темами (15 тем) електронна папка до складу якої входять такі папки:

Папка «Завдання з самостійної роботи» передбачає - зберігання в електронному вигляді виконаних завдань з удосконалення самоорганізації (Цей вид робіт не оцінюється, не оцінюється, але значно розширює майбутній творчий потенціал аспіранта).

Папка «Завдання виконані на практичних заняттях» передбачає зберігання в електронному вигляді письмових завдань, які виконуються на практичному занятті, а також завдань, презентацій та доповідей, які були підготовлені аспірантом. Після практичного заняття завдання завантажується в систему ДО до відповідної теми.

Папка «Власні доробки» містить наукові тексти, статті, відеоматеріал за темами курсу, які аспірант опрацював за власним бажанням (Цей вид робіт не оцінюється, але значно розширює майбутній творчий потенціал аспіранта).

Папка «Індивідуальне завдання» (есе) передбачає зберігання в електронному вигляді есе з обраної аспірантом теми. Завдання завантажується у систему ДО у відповідну папку.

Роботи, що виконані на практичних заняттях, та індивідуальне завдання (есе) після опрацювання тем згідно з щотижневим планом зберігаються у відповідній теці портфоліо та відправляються викладачеві на перевірку.

Сформований за всіма темами курсу портфоліо в електронному вигляді аспірантам знадобиться для підготовки до іспиту.

3.Підготовка до практичних занять

Вказана форма роботи дозволяє сформувати та оцінити результати навчання. Ця форма роботи передбачає проходження процедури оцінювання. Вид поточного контролю –

демонстрація усних навичок володіння матеріалом, демонстрація письмових навичок володіння матеріалом

Загальна кількість балів, які аспірант отримує за вказаною формою роботи **– 45 балів.**

Робота з обов'язковою та додатковою літературою, текстом конспекту лекцій або презентацією за темою

Робота в рамках вказаної форми організації самостійної роботи передбачає опрацювання рекомендованої літератури.

Список рекомендованої літератури основної та додаткової надано в рамках кожної теми.

Підготовка до виконання усних вправ

Однією із форм роботи на практичних заняттях є демонстрація усних та навичок володіння матеріалом

Демонстрація усних навичок володіння матеріалом здійснюється через:

- публічну демонстрацію презентацій,
- участь в дискусіях.

Самостійна робота аспіранта у процесі формування усних навичок володіння матеріалом передбачає передчасну підготовку до дискусій, обрання теми усного виступу чи презентації (див. теми в практичній частині)

Підготовка усного виступу чи презентації потребує від аспіранта виконання певних правил, а саме:

- Вибір питань.
- Опрацювання питання.

Самостійна робота починається з опрацювання лекційного матеріалу, презентації, рекомендованої літератури. Дуже важливим є опрацювання першоджерел. Як казав Поль Ланжевен, французький фізик і громадський діяч: «Ніщо не може замінити безпосереднього звернення до першоджерел».

Оформлення презентації

Аспірант готує одну презентацію за обраною темою курсу.

Обсяг презентації - 6-7 слайдів. На кожному слайді можна використовувати не більше 500 знаків.

Складові презентації:

- титульний лист та план (1 слайд)
- вступ (1 слайд.);
- основна частина, розподілена відповідно до розділів та/чи параграфів плану (2 слайди);
- висновки та список використаної літератури (1 слайд)
- картинки, відео (1-2)

За наявності поважних причин, які призвели до відсутності аспіранта на практичному занятті, демонстрація вказаного завдання може відбуватися в рамках очного консультування.

Критерії оцінки відповіді:

- докладність, виклад має бути повним і послідовним;

- аргументованість, виклад має бути обґрунтованим, зв'язковим, з використанням прикладів;
- точність: відповідь має бути саме на запропоноване запитання, ні на який інший.

Виконання письмових та усних вправ безпосередньо на практичних заняттях здійснюється згідно з методичними рекомендаціями до практичних занять.

4. Виконання завдань, направлених на покращення навичок самоорганізації наукової діяльності

Індивідуальне завдання має на меті поглибити, узагальнити та закріпити знання, які аспірант одержує в процесі вивчення дисципліни «Філософія науки», а також продемонструвати застосування отриманих знань при розв'язання актуальних питань власної галузі знання.

Загальна кількість балів, які аспірант отримує за вказаною формою роботи **- 15 балів**

Вимоги до написання індивідуального завдання

Тематика есе повинна відбивати, з одного боку, тематику курсу, з іншого перетинатися з тематикою вашого наукового дослідження.

Обсяг есе – 3000-4000 тис слів.

Наявність посилань та доречне цитування літературних джерел є обов’язковим.

Літературні джерела оформлюються згідно до ДСПУ 8302 2015

Пробний варіант есе повинен бути готовий на останнє практичне заняття. Остаточний варіант подається за 2 тижні до іспиту.

Оцінювання – 0-10 балів

Рекомендації для написання есе з філософії науки

Есе з філософії науки має допомогти розкрити ваші думки щодо питань, пов'язаних із природою науки, методами пізнання та основними проблемами філософії науки. Важливо, щоб це був послідовний і логічно завершений твір, де ключова проблема буде чітко окреслена і детально досліджена.

Тема есе

Структура есе:

Вступ

1. Чітке Формування проблеми. Тут варто коротко зазначити основне питання, на які ви збираєтеся відповісти в есе.

2. Актуальність питання. Поясніть, чому це питання важливе для розуміння сучасної науки та її ролі у світі.

Виклад матеріалу

Тези і аргументи. Кожна теза повинна бути підкріплена аргументами та прикладами. Для кожної тези використовуй філософські концепції, наукові приклади або ідеї філософів.

Висновок

1. Підсумуйте свої аргументи, а саме стисло повторіть основні тези та аргументи, які ви розглянули у своєму есе.

2. Поверніться до питання, яке було сформульоване у вступі, і дайте на нього остаточну відповідь, спираючись на розглянуті аргументи.

Переконайтеся, що ви дотримувалися наступних порад:

1. Фокусуйтеся на одному ключовому питанні або проблемі. Наприклад, якщо ви вибрали тему про демаркацію науки, не варто заглиблюватися в усі інші питання філософії науки.
2. Використовуйте підзаголовки для позначення ключових моментів.
3. Збалансуйте філософський аналіз та реальні приклади з науки.
4. Викладайте матеріал чітко та послідовно, використовуючи перехідні фрази між тезами, щоб забезпечити плавність викладу думок.
5. Намагайтеся критично переосмислювати існуючі підходи або теорії, та не забувайте про власний аналіз.

Додаткові поради можна знайти на сайтах:

http://csbc.edu.ua/documents/news/691_3.pdf

https://pns.hneu.edu.ua/pluginfile.php/754638/mod_resource/content/1/%D0%AF%D0%BA%20%D0%BD%D0%B0%D0%BF%D0%B8%D1%81%D0%B0%D1%82%D0%B8%20%D0%B5%D1%81%D0%B5.pdf

https://moodle.znu.edu.ua/pluginfile.php/494301/mod_resource/content/2/%D0%9C%D0%B5%D1%82%D0%BE%D0%B4%D0%B8%D1%87%D0%BD%D1%96%20%D1%80%D0%B5%D0%BA%D0%BE%D0%BC%D0%B5%D0%BD%D0%B4%D0%B0%D1%86%D1%96%D1%97%20%D0%BF%D0%BE%20%D0%BD%D0%B0%D0%BF%D0%B8%D1%81%D0%B0%D0%BD%D0%BD%D1%8E%20%D0%B5%D1%81%D0%B5.pdf

Зразок оформлення титульної сторінки реферативної роботи:

ХАРКІВСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ ІМЕНІ В.Н.КАРАЗІНА

ННІ
УКРАЇНСЬКА ІНЖЕНЕРНО-ПЕДАГОГІЧНА АКАДЕМІЯ

кафедра краєзнавчо-туристичної роботи, соціальних і гуманітарних наук

Індивідуальне завдання

до складання іспиту з філософії на тему:
«_____»

Аспіранта I року навчання

Спеціальності (номер спеціальності)
Кафедри (назва кафедри)
ПІБ

Науковий керівник

ПІБ

ХАРКІВ – 202_

Критерії оцінювання індивідуального завдання

Індивідуальне завдання рецензується викладачами кафедри та оцінюється відповідно на «відмінно», «добре», «задовільно», «незадовільно».

Оцінка «відмінно» виставляється, коли послідовно, повно і ґрунтовно розкрито зміст обраної теми; здійснено творчий, самостійний аналіз і виклад проблемних питань; використано як філософські, так і загальнонаукові джерела; здійснено аналіз філософських першоджерел та іншої літератури; обґрунтовано зв'язок теми есе з науковою проблемою аспіранта.

Оцінка «добре» передбачає: повне і самостійне висвітлення теми; демонстрацію обізнаності автора з філософською та загальнонауковою методологією; аналіз філософських джерел та іншої літератури; обґрунтування зв'язку теми реферату з науковою проблемою аспіранта.

Оцінка «задовільно» виставляється, коли есе логічно не структурований, тема докладно не висвітлена, філософські джерела не проаналізовані.

Оцінка «незадовільно» виставляється якщо: зміст теми не розкрито; текст реферату містить плагіат з інших інформаційних джерел та дає підстави стверджувати про відсутність в автора необхідного рівня філософських знань.

Підсумкова оцінка з іспиту з філософії науки виставляється, враховуючи оцінку, що отримана за есе.

Інформаційні посилання

Поради правильного конспектування: [Електронний ресурс]: https://uway.com.ua/yak-pravylno-konspektuvaty/

Академічна доброчесність: Електронний ресурс: http://aphd.ua/shcho-take-akademichna-dobrochesnist/

Вимоги до анотації: Електронний ресурс: http://www.udhtu.com.ua/public/userfiles/file/ukr_anot.pdf

Портфоліо в професійній та пізнавальній діяльності студентів: Електронний ресурс: https://www.slideshare.net/1cana1/ss-16273731

Розділ 2 ПРАКТИЧНІ РЕКОМЕНДАЦІЇ ЩОДО ПРОВЕДЕННЯ САМОСТІЙНОЇ РОБОТИ

Завдання з самостійної роботи за темами курсу

Шановні аспіранти! для успішного опрацювання курсу «Філософія науки» Вам необхідно

1. Зареєструватися у системі дистанційного навчання Moodle
2. Завантажити додатки та зареєструватися *GoogleMeet. Gmail, YouTube, Kialo, Padlet.*
3. Завантажити методичні матеріали з сайту дистанційної освіти.

МОДУЛЬ 1: РАЦІОНАЛЬНІСТЬ, МЕТОДОЛОГІЯ ТА СОЦІОКУЛЬТУРНІ АСПЕКТИ НАУКИ

Тема 1. Формування наукового знання в межах філософії.

План

1. Опрацювання літературних джерел
2. Підготовка до дискусії
3. Формування портфоліо

Завдання 1. Опрацювання літературних джерел

Завдання 2. Підготовка до дискусії: Формування наукового знання в межах філософії: релятивізм, абсолютизм та логіка як основа європейської раціональності

- Філософський вимір людської природи та сенсу життя за Бердяєвим
- Логіка як наука, що є важливим елементом європейської раціональності за Гегелем.
- Абсолютизм та релятивізм в науці за Кудрявцевим
- Взаємозв'язок між науковим знанням і світоглядом, за Левицьким

Література:

Філософія: Хрестоматія для аспірантів: Навчальний посібник. Укладач Волков О. Г. Мелитополь: 2018. 424 с.

Завдання 3. Формування портфоліо

Збережіть в електронному вигляді у відповідну папку «Портфоліо» виконані завдання з самостійної роботи

Папка «Завдання з самостійної роботи» - письмові завдання з самостійної роботи.

Папка «Завдання виконані на практичних заняттях» - письмові завдання, які виконані на практичному занятті (текстова інформація, скріншот тощо).

Папка «Власні доробки» - додатковий текстовий або відеоматеріал, який Вас зацікавив особисто.

Рекомендована література

Будко, В. В. (2016). Философия науки: учебное пособие (2-е изд., испр. и доп.). Харьков: Харьковский национальный университет городского хозяйства им. А. Н. Бекетова.

Вернадський, В. І. Наукова думка як планетарне явище. Київ: Наукова думка, 1991

Рассел *Б.* Історія західної філософії. — К., 1995

Штанько, В. И. (2002). Философия и методология науки: Учебное пособие для аспирантов и магистрантов естественнонаучных и технических вузов. Харьков: ХНУРЭ.

Rosenberg, A. (2005). Philosophy of Science: A Contemporary Introduction. New York: Routledge.

Тема 2 Роль і межі емпіричних та теоретичних методів у науковому пізнанні

План

4. Опрацювання літературних джерел
5. Підготовка до дискусії
6. Формування портфоліо

Завдання 1. Опрацювання літературних джерел

Завдання 2. Підготовка до дискусії: Роль і межі емпіричних та теоретичних методів у науковому пізнанні: філософські підходи та сучасні виклики

1. Емпіризм та критерії для визначення значущості емпіричних даних за Карлом Хемпелем
2. Межі емпіричного та теоретичного дослідження за Моріцем Шліком
3. Проблеми взаємодії емпіричних експериментів з теоретичними моделями в процесі наукового пізнання за Іоном Хакінгом.

Література:

Моріц Шлік Поворот в філософії. Філософія: Хрестоматія для аспірантів: Навчальний посібник. Укладач Волков О. Г. Мелитополь: 2018. с. 372-374

Hacking I. Experimentation and Scientific Realism. In The Philosophy of Science edited by Richard Boyd, Philip Gasper, and J.D. Trout A Bradford Book The MIT Press Cambridge, Massachusetts London, England. 1999.pp. 247-260.

Hempel C. Empiricist Criteria of Cognitive Significance. In The Philosophy of Science edited by Richard Boyd, Philip Gasper, and J.D. Trout A Bradford Book The MIT Press Cambridge, Massachusetts London, England. 1999. pp.. 71-84.

Завдання 3. Формування портфоліо

Збережіть в електронному вигляді у відповідну папку «Портфоліо» виконані завдання з самостійної роботи

Папка «**Завдання з самостійної роботи**» - письмові завдання з самостійної роботи.

Папка «**Завдання виконані на практичних заняттях**» - письмові завдання, які виконані на практичному занятті (текстова інформація, скріншот тощо).

Папка «**Власні доробки**» - додатковий текстовий або відеоматеріал, який Вас зацікавив особисто.

Рекомендована література

Будко В. В. Философия науки : учеб. пособие / В. В. Будко ; Харьков. нац. ун-т город. хоз-ва им. А. Н. Бекетова. – 2-е изд., испр. и доп. – Харьков : ХНУГХ им. А. Н. Бекетова, 2016. – 202 с.

Штанько В.И. Философия и методология науки. Учебное пособие для аспирантов и магистрантов естественнонаучных и технических вузов. Харьков: ХНУРЭ, 2002. - с.292.

Sankey H. Scientific method In *The Routledge Companion to Philosophy of Science.* Edited by Stathis Psillos and Martin Curd 2008. C. 248-257.

William A. Wallace. The Modeling of Nature: Philosophy of Science and Philosophy of Nature in Synthesis **.** The Catholic University of America Press Washington, D.C.1996

Arabatzis Th. Experiment, In *The Routledge Companion to Philosophy of Science* Edited by Stathis Psillos and Martin Curd *2008. pp. 159-170.*

Kukla A. Observation. In *The Routledge Companion to Philosophy of Science* Edited by Stathis Psillos and Martin Curd 2008. pp.396-404.

Тема 3 Еволюція методологічних підходів у науці

План

1. Опрацювання літературних джерел
2. Формування портфоліо

Завдання 1. Опрацювання літературних джерел

Завдання 2. Формування портфоліо

Збережіть в електронному вигляді у відповідну папку «Портфоліо» виконані завдання з самостійної роботи

Папка «Завдання з самостійної роботи» - письмові завдання з самостійної роботи.

Папка «Завдання виконані на практичних заняттях» - письмові завдання, які виконані на практичному занятті (текстова інформація, скріншот тощо).

Папка «Власні доробки» - додатковий текстовий або відеоматеріал, який Вас зацікавив особисто.

Рекомендована література

Будко, В. В. (2016). Философия науки: учебное пособие (2-е изд., испр. и доп.). Харьков: Харьковский национальный университет городского хозяйства им. А. Н. Бекетова.

Штанько, В. И. (2002). Философия и методология науки: Учебное пособие для аспирантов и магистрантов естественнонаучных и технических вузов. Харьков: ХНУРЭ.

Analysis. In *Stanford Encyclopedia of Philosophy* URL: https://plato.stanford.edu/entries/analysis/s1.html

Jones J. 2018 Noam Chomsky Explains What's Wrong with Postmodern Philosophy & French Intellectuals, and How They End Up Supporting Oppressive Power Structures URL: https://www.openculture.com/2018/02/noam-chomsky-explains-whats-wrong-with-postmodern-philosophy-french-intellectuals.html

Kwiek, M. (1998). Postmodernism—Science—Philosophy. Wydawnictwo Naukowe UAM.

Ockham's Beard. (2010, December 23). Introducing synthesis: The science and philosophy of everything. Ockham's Beard. URL: https://ockhamsbeard.wordpress.com/2010/12/23/introducing-synthesis/

Philosophical Research Squad. (2019, May 15). Reductionism vs. Holism: Battle of Philosophical Methodologies [Video]. YouTube. https://www.youtube.com/watch?v=M4YXVLhZ-Us&t=1s

Ralston, S. J. (2015). Holism. In M. T. Gibbons (Ed.), The Encyclopedia of Political Thought. John Wiley & Sons, Ltd. URL: https://doi.org/10.1002/9781118474396.wbept0477

Seaman, D. C. (1998). Philosophy and science versus dogmatism in the practice of chiropractic. Journal of Chiropractic Humanities, 8, 55–66. URL: https://chiro.org/ChiroZine/ABSTRACTS/Science_vs_dogmatism.shtml

Scientific Reduction (2014). In *Stanford Encyclopedia of Philosophy*. URL: https://plato.stanford.edu/entries/scientific-reduction/

Tosh John (2015) The Pursuit of History: Aims, methods and new directions in the study of history. Taylor & Francis Group.

Тема 4 Роль мови та логіки в науковому пізнанні

План

1. Опрацювання літературних джерел
2. Підготовка до дискусії
3. Формування портфоліо

Завдання 1. Опрацювання літературних джерел

Завдання 2. Підготовка до дискусії: Роль мови та логіки в науковому пізнанні: відображення реальності, аналіз наукових понять та критика метафізики

1. Логіко-філософський трактат Л. Вітгенштейн: аналіз ролі мови та логіки у відображенні структури реальності.

2. Подолання метафізики Р. Карнап: критика метафізики та використання логічного аналізу для визначення наукового змісту.

3. Логічний атомізм Б. Рассел: логічний атомізм, точність визначень і розмежування науки та філософії.

4. The Operational Character of Scientific Concepts P. Bridgman : операціональний характер наукових концепцій та їх зв'язок із термінологією.

Літературні джерела:

1. Вітгенштейн Л. Логіко-філософський трактат. Філософія: Хрестоматія для аспірантів: Навчальний посібник. Укладач Волков О. Г. Мелитополь: 2018. С. 378-380.
2. Карнап Р. Подолання метафізики. Філософія: Хрестоматія для аспірантів: Навчальний посібник. Укладач Волков О. Г. Мелитополь: 2018. С. 374-376.
3. Рассел Б. Логічний атомізм. Філософія: Хрестоматія для аспірантів: Навчальний посібник. Укладач Волков О. Г. Мелитополь: 2018. С. 376-378
4. Bridgman P. The Operational Character of Scientific Concepts In The Philosophy of Science edited by Richard Boyd, Philip Gasper, and J.D. Trout A Bradford Book The MIT Press Cambridge, Massachusetts London, England. 1999. pp. 51-70

Завдання 3. Формування портфоліо

Збережіть в електронному вигляді у відповідну папку «Портфоліо» виконані завдання з самостійної роботи

Папка «Завдання з самостійної роботи» - письмові завдання з самостійної роботи.

Папка «Завдання виконані на практичних заняттях» - письмові завдання, які виконані на практичному занятті (текстова інформація, скріншот тощо).

Папка «Власні доробки» - додатковий текстовий або відеоматеріал, який Вас зацікавив особисто.

Рекомендована література

Будко В. В. Философия науки : учеб. пособие / В. В. Будко ; Харьков. нац. ун-т город. хоз-ва им. А. Н. Бекетова. – 2-е изд., испр. и доп. – Харьков : ХНУГХ им. А. Н. Бекетова, 2016. – 202 с.

Декарт Р. Правила для керівництва розуму. Філософія: Хрестоматія для аспірантів: Навчальний посібник. Укладач Волков О. Г. Мелитополь: 2018. – С. 244- 248.

Карнап Р. Подолання метафізики. Філософія: Хрестоматія для аспірантів: Навчальний посібник. Укладач Волков О. Г. Мелитополь: 2018. – С. 374- 376.

Милль Дж. Ст. Система логики — Спб.: Издание книгопродавца и типографа М.О. Вольфа, 1867. — переведено П. Л. Лавровым.

Платон. Менон. Кратил. Прокл Діадох. Коментар до діалогу Платона «Кратил». / Переклад із давньогрецької П. Содомори. – К.: Новий акрополь 2023. – 240 с.

Рассел Б. Історія західної філософії. К.: 1995

Попа Корнел Теория определений. Издательство «Прогресс» Москва, 1976.

Штанько В.И. Философия и методология науки. Учебное пособие для аспирантов и магистрантов естественнонаучных и технических вузов. Харьков: ХНУРЭ, 2002. - с.292.

Burks, Arthur W. Peirce's Theory of Abduction. *Philosophy of Science* 13 (1946): 301 - 306.

Ladyman J. Understanding Philosophy of Science. London and New York: Routledge, 2002. 304 pp.

Тема 5 Функції наукового знання: пояснення, розуміння та передбачення в наукових дослідженнях

План

1. Опрацювання літературних джерел
2. Підготовка до дискусії
3. Формування портфоліо

Завдання 1. Опрацювання літературних джерел

Завдання 2. Підготовка до дискусії: Яка з функцій наукового знання — пояснення, розуміння чи передбачення — є найважливішою для розвитку науки?

1. Карл Гемпель "Закони та їх роль у науковому поясненні".

2. Філіп Кітчер "Пояснювальна уніфікація".

3. Баз ван Фраасен "Прагматика пояснення"

4. Карл Поппер:"Вибірки з Логіки наукового відкриття"

Література:

Hempel C. Laws and Their Role in Scientific Explanation. In The Philosophy of Science, edited by Richard Boyd, Philip Gasper, and J.D. Trout, A Bradford Book, The MIT Press, Cambridge, Massachusetts, London, England, 1999, pp. 299-316.

Kitcher Ph. The Explanatory Unification. In The Philosophy of Science, edited by Richard Boyd, Philip Gasper, and J.D. Trout, A Bradford Book, The MIT Press, Cambridge, Massachusetts, London, England, 1999, pp. 329-348.

Fraassen Bas van. The Pragmatics of Explanation. In The Philosophy of Science, edited by Richard Boyd, Philip Gasper, and J.D. Trout, A Bradford Book, The MIT Press, Cambridge, Massachusetts, London, England, 1999, pp. 317-328.

Popper K. Selections from The Logic of Scientific Discovery. In The Philosophy of Science, edited by Richard Boyd, Philip Gasper, and J.D. Trout, A Bradford Book, The MIT Press, Cambridge, Massachusetts, London, England, 1999, pp. 99-120.
Завдання 2. Опрацюйте основні поняття лекції та виконайте тестові завдання.

Завдання 3. Формування портфоліо

Збережіть в електронному вигляді у відповідну папку «Портфоліо» виконані завдання з самостійної роботи

Папка «**Завдання з самостійної роботи**» - письмові завдання з самостійної роботи.

Папка «**Завдання виконані на практичних заняттях**» - письмові завдання, які виконані на практичному занятті (текстова інформація, скріншот тощо).

Папка «Власні доробки» - додатковий текстовий або відеоматеріал, який Вас зацікавив особисто.

Рекомендована література

Будко В. В. Философия науки : учеб. пособие / В. В. Будко ; Харьков. нац. ун-т город. хоз-ва им. А. Н. Бекетова. – 2-е изд., испр. и доп. – Харьков : ХНУГХ им. А. Н. Бекетова, 2016. – 202 с.

Гемпель К. Функция общин законов в истории. Время мира. Вип. 1, 1998. С. 13-26

Кун Т. Структура наукових революцій. Port Royal. – К., 2001.

Рассел Бертран. Історія західної філософії. — К., 1995

Штанько В. Философия и методология науки. Учебное пособие для аспирантов и магистрантов естественнонаучных и технических вузов. Харьков: ХНУРЭ, 2002. с.292.

De Regt, Henk & Baumberger, Christoph. (2019). What Is Scientific Understanding and How Can It Be Achieved?

Forster M. Prediction The Routledge Companion to Philosophy of Science Edited by Stathis Psillos and Martin Curd. 2008. pp. 403-412.

Salmon, W. C. (2010). The Causal Structure of the World. Metatheoria, 1(1), 1-13. Disponible en RIDAA-UNQ Repositorio Institucional Digital de Acceso Abierto de la Universidad Nacional de Quilmes URL: http://ridaa.unq.edu.ar/handle/20.500.11807/2385

Тема 6 Теорії істини: порівняльний аналіз кореспонденційної, когерентної та прагматичної концепцій

План

1. Опрацювання літературних джерел
2. Підготовка до дискусії
3. Формування портфоліо

Завдання 1. Опрацювання літературних джерел

Завдання 2. Підготовка до дискусії: Теорії істини: порівняльний аналіз кореспонденційної, когерентної та прагматичної концепцій

Література

1. Correspondence (Кореспонденція) (Джерело: Blackburn, Simon, and Keith Simmons, eds. Truth. Oxford University Press, 1999. pp. 15-24.)

2. Coherence (Когерентність) (Джерело: Blackburn, Simon, and Keith Simmons, eds. Truth. Oxford University Press, 1999. pp. 25-36.)

3. Pragmatism (Прагматизм) (Джерело: Blackburn, Simon, and Keith Simmons, eds. Truth. Oxford University Press, 1999. pp. 37-51.)

4. Що таке прагматизм? Джеймс (Джерело: Джеймс В. Прагматизм. Изд. «Шиповник», СПБ, 1910).

Завдання 3. Формування портфоліо

Збережіть в електронному вигляді у відповідну папку «Портфоліо» виконані завдання з самостійної роботи

Папка «Завдання з самостійної роботи» - письмові завдання з самостійної роботи.

Папка «Завдання виконані на практичних заняттях» - письмові завдання, які виконані на практичному занятті (текстова інформація, скріншот тощо).

Папка «Власні доробки» - додатковий текстовий або відеоматеріал, який Вас зацікавив особисто.

Рекомендована література

Бердяев Н.. Самопознание (опыт философской автобиографии). - М.: Международные отношения, 1990. - 336 с.

Будко В. В. Философия науки : учеб. пособие [Електронний ресурс] / В. В. Будко ; Харьков. нац. ун-т город. хоз-ва им. А. Н. Бекетова. – 2-е изд., испр. и доп. – Харьков : ХНУГХ им. А. Н. Бекетова, 2016. – 202 с.

Штанько В.И. Философия и методология науки. Учебное пособие для аспирантов и магистрантов естественнонаучных и технических вузов. Харьков: ХНУРЭ, 2002. - 292 с..

Подольська Є. А. Кредитно-модульний курс з філософії: філософія, логіка, етика, естетика, релігієзнавство. Навчальний посібник. Видання друге, перероблене та доповнене - К: Центр навчальної літератури, Інкос, 2006. - 624 с.

Пуанкаре А. О науке: Пер. с фр./ Под ред. Л. С. Понтрягина. - 2-е изд., стер.- М.: *Наука*. Гл. ред. физ.-мат. лит, 1990. - 736 с.

Рассел Б. Історія західної філософії, К.1995.

Селищева Д. К вопросу о вопрошании М.Хайдеггера. Вісник ХНУ імені В. Н. Каразіна. Серія «Філософія. Філософські перипетії». – Випуск 57. – 2017.

Тема 7 Концепція парадигм у науці: від нормальної науки до наукових революцій

План

1. Опрацювання літературних джерел
2. Підготовка до дискусії
3. Формування портфоліо

Завдання 1. Опрацювання літературних джерел

Завдання 2. Підготовка до дискусії: Концепція парадигм у науці: від нормальної науки до наукових революцій

Інформаційні джерела

1. Вступ: роль історії
2. Глава IV: Нормальна наука як розв'язання головоломок
3. Глава V: Пріоритет парадигм
4. Глава IX: Природа та необхідність наукових революцій

Література

Кун Т. Структура наукових революцій. К.: Port-Royl. 1999.

Завдання 3. Формування портфоліо

Збережіть в електронному вигляді у відповідну папку «Портфоліо» виконані завдання з самостійної роботи

Папка «Завдання з самостійної роботи» - письмові завдання з самостійної роботи.

Папка «Завдання виконані на практичних заняттях» - письмові завдання, які виконані на практичному занятті (текстова інформація, скріншот тощо).

Папка «Власні доробки» - додатковий текстовий або відеоматеріал, який Вас зацікавив особисто.

Рекомендована література

Будко В. В. Философия науки : учеб. пособие [Електронний ресурс] / В. В. Будко ; Харьков. нац. ун-т город. хоз-ва им. А. Н. Бекетова. – 2-е изд., испр. и доп. – Харьков : ХНУГХ им. А. Н. Бекетова, 2016. – 202 с.

Тулмин Ст.Человеческое понимание: Пер. с англ. / Общ. ред. и вступ. ст. П. Е. Сивоконя. — М.: Прогресс, 1984.- 328 с.

Штанько В. И. Философия и методология науки. Учебное пособие для аспирантов и магистрантов естественнонаучных и технических вузов [Электронный ресурс] / В. И. Штанько. – Харьков: ХНУРЭ, 2002. – 292 с.

Alahou, G. (2023). Thematic Analysis and its Interdisciplinary Interest:: Advantage or a Disadvantage for Holton's Purpose?. *Conatus - Journal of Philosophy*, *8*(1), 29–53. URL: https://doi.org/10.12681/cjp.30938

Тема 8 Етика наукових досліджень: внутрішнє покликання, відповідальність та відкритість у науці

План

1. Опрацювання літературних джерел
2. Підготовка до дискусії
3. Формування портфоліо

Завдання 1. Опрацювання літературних джерел

Завдання 2. Підготовка до дискусії: Етика наукових досліджень: внутрішнє покликання, відповідальність та відкритість у науці

Інформаційні джерела

1. Макс Вебер "Про внутрішнє покликання до науки"

(Джерело: Вебер М. Про внутрішнє покликання до науки. Вебер М. Соціологія. Загальноісторичні аналізи. Політика. — К., 1998. — С. 311-337.)

2. Йоланда Зіака 'Імператив відповідальності' відповідно до Ганса Йонаса?"

(Джерело: Yolanda Ziaka The "Imperative of Responsibility" According to Hans Jonas)

3. Міхаель Айзен «Як журнали з відкритим доступом змінюють науку?»

(Джерело: How Open-Access Journals Are Transforming Science https://www.youtube.com/watch?v=gKoxnl_STPw

Завдання 3. Формування портфоліо

Збережіть в електронному вигляді у відповідну папку «Портфоліо» виконані завдання з самостійної роботи

Папка «Завдання з самостійної роботи» - письмові завдання з самостійної роботи.

Папка «Завдання виконані на практичних заняттях» - письмові завдання, які виконані на практичному занятті (текстова інформація, скріншот тощо).

Папка «Власні доробки» - додатковий текстовий або відеоматеріал, який Вас зацікавив особисто.

Рекомендована література

Будко В. В. *Философия науки* : учеб. пособие [Електронний ресурс] / В. В. Будко ; Харьков. нац. ун-т город. хоз-ва им. А. Н. Бекетова. – 2-е изд., испр. и доп. – Харьков : ХНУГХ им. А. Н. Бекетова, 2016. – 202 с.

Вебер М. Про внутрішнє покликання до науки. В *Соціологія. Загальноісторичні аналізи. Політика*. — К., 1998. — С. 311-337.

Штанько В.И. Философия и методология науки. Учебное пособие для аспирантов и магистрантов естественнонаучных и технических вузов. Харьков: ХНУРЭ, 2002. - с.292.

Albert Einstein Quotes that are from a truly genius brain and must be taught at school https://www.youtube.com/watch?v=Pw7aeYovlTc

Resnik D. Ethics of Science. *The Routledge Companion to Philosophy of Science*. Edited by Stathis Psillos and Martin Curd 2008. pp. 149-158.

Schweitzer, Albert. *Reverence for Life.* New York: Harper & Brothers, 1946.

Singer, Peter. *The Expanding Circle: Ethics, Evolution, and Moral Progress.* Princeton University Press, 2011.

Ziaka Y. (2019) The "Imperative of Responsibility" According to Hans Jonas. Book review. Jonas, Hans (1979), The Imperative of Responsibility: In Search of Ethics for the Technological Age, University of Chicago Press, Chicago.

МОДУЛЬ 2 ІСТОРІЯ ФІЛОСОФІЇ НАУКИ

Тема 9 Позитивізм

План

1. Опрацювання літературних джерел
2. Підготовка до дискусії
3. Формування портфоліо

Завдання 1. Опрацювання літературних джерел

Завдання 2 Підготовка до дискусії: Як структура наук відображає епістемологічний підхід позитивізму?

Література

Chapter I. Account of the aim of this work.—View of the nature and importance of the positive philosophy In *The Positive Philosophy of Auguste Comte*. Editor: Harriet Martineau G. Bell & Sons. 1896 (London). - p. 1-18
Chapter II. View of the hierarchy of the positive science. In *The Positive Philosophy of Auguste Comte*. Editor: Harriet Martineau G. Bell & Sons. 1896 (London). - p. 19-35.

Завдання 3. Формування портфоліо

Збережіть в електронному вигляді у відповідну папку «Портфоліо» виконані завдання з самостійної роботи

Папка «Завдання з самостійної роботи» - письмові завдання з самостійної роботи.

Папка «Завдання виконані на практичних заняттях» - письмові завдання, які виконані на практичному занятті (текстова інформація, скріншот тощо).

Папка «Власні доробки» - додатковий текстовий або відеоматеріал, який Вас зацікавив особисто.

Рекомендована література

Stanford Encyclopedia of Philosophy URL: https://plato.stanford.edu/

Wee Alvin, Herbert Spencer (1820-1903). National University of Singapore URL: https://victorianweb.org/philosophy/spencer/spencer.html
How Positivism Shaped Our Understanding of Reality **URL: https://meridianuniversity.edu/content/how-positivism-shaped-our-understanding-of-reality**

Тема 10 Емпіріокритицизм та конвенціоналізм

План

1. Опрацювання літературних джерел
2. Підготовка до дискусії
3. Формування портфоліо

Завдання 1. Опрацювання літературних джерел

Завдання 2. Підготовка до дискусії: Як наукові теорії відображають істину та чи є вони лише корисними інструментами?

Дітература

Chapter X Is Science Artificial? In *Poincare H The Value of Science.* Translation with an Introduction by Bruce Halsted. New York The Science Press 1907- p. 112-128

Chapter Xl Science and Reality In *Poincare H The Value of Science.* Translation with an Introduction by Bruce Halsted. New York The Science Press 1907- p. с. 129- 142.

Завдання 3. Формування портфоліо

Збережіть в електронному вигляді у відповідну папку «Портфоліо» виконані завдання з самостійної роботи

Папка «Завдання з самостійної роботи» - письмові завдання з самостійної роботи.

Папка «Завдання виконані на практичних заняттях» - письмові завдання, які виконані на практичному занятті (текстова інформація, скріншот тощо).

Папка «Власні доробки» - додатковий текстовий або відеоматеріал, який Вас зацікавив особисто.

Рекомендована література

Bode B. H. Ernst Mach and the New Empiricism. In The Journal of Philosophy, Psychology and Scientific Methods , May 25, 1916, Vol. 13, No. 11 (May 25, 1916), pp. 281-290

Kodis, J. "Richard Avenarius." Psychological Review Volume 3, Number 6 (1896): 603-610. URL: https://en.wikisource.org/wiki/Richard_Avenarius_(Kodis)

Пуанкаре А. Ценность науки. О науке: научное издание / пер. с фр. под ред. Л. С. Понтрягина. – 2е изд. стер. – М.: Наука, 1990.

Тема 11 Неопозитивізм

План

1. Опрацювання літературних джерел
2. Підготовка до дискусії
3. Формування портфоліо

Завдання 1. Опрацювання літературних джерел

Завдання 2. Підготовка до дискусії: «Межі приватного та спільного в значенні».

Мова як діяльність (параграфи (1–32)

Сімейна подібність (параграфи (65–78)

Критика приватної мови (параграфи (243–315)

Джерела:

Вітгенштайн, Людвіг. Tractatus Logico-Philosophicus; Філософські дослідження. — К.: Основи, 1995.— 311 с.

Опрацювання відео матеріалу

Джерело

Wittgenstein: Philosophical Investigations and How to Transcend the Limits of Language. URL: https://www.youtube.com/watch?v=3IidMkZAI44

Завдання 3. Формування портфоліо

Збережіть в електронному вигляді у відповідну папку «Портфоліо» виконані завдання з самостійної роботи

Папка «Завдання з самостійної роботи» - письмові завдання з самостійної роботи.

Папка «Завдання виконані на практичних заняттях» - письмові завдання, які виконані на практичному занятті (текстова інформація, скріншот тощо).

Папка «Власні доробки» - додатковий текстовий або відеоматеріал, який Вас зацікавив особисто.

Рекомендована література

Edwards Neo-Positivism: An Overview. In Sociological Perspectives. August 27, 2024. https://easysociology.com/sociological-perspectives/neo-positivism-an-overview/

Vienna Circle Stanford Encyclopedia of Philosophy https://plato.stanford.edu/entries/vienna-circle/

Hill T.E. Contemporary theories of knowledge Professor of Philosophy Macalester College The Ronald Press Company, New York, 1961.

Тема 12 Постпозитивізм

План

1. Опрацювання літературних джерел
2. Підготовка до дискусії
3. Формування портфоліо

Завдання 1. Опрацювання літературних джерел

Завдання 2. Підготовка до дискусії - чи можлива повна нейтральність пізнання?

Глава 1 Об’єктивність.

Глава 4. Вміння та майстерність.

Глава 9 Самовіддача.

Література

Michael Polanyi Personal Knowledge: Towards a Post-Critical Philosophy. London. Routledge & Kegan Paul Ltd 1962

Завдання 3 Формування портфоліо

Збережіть в електронному вигляді у відповідну папку «Портфоліо» виконані завдання з самостійної роботи

Папка «Завдання з самостійної роботи» - письмові завдання з самостійної роботи.

Папка «Завдання виконані на практичних заняттях» - письмові завдання, які виконані на практичному занятті (текстова інформація, скріншот тощо).

Папка «Власні доробки» - додатковий текстовий або відеоматеріал, який Вас зацікавив особисто.

Рекомендована література

Добронравова І.С., Білоус Т.М., Комар О.В. Новітня філософія науки. Підручник. — К.: Логос, 2009.

Штанько В. И. Философия и методология науки. Учебное пособие для аспирантов и магистрантов естественнонаучных и технических вузов [Электронный ресурс] / В. И. Штанько. – Харьков: ХНУРЭ, 2002. – 292 с.

Moxley Joseph M. 2023 Post-Positivism URL: https://writingcommons.org/section/rhetoric/rhetorical-situation/audience/research-communities/postpositivists/

Polanyi M. Personal Knowledge: Towards a Post-Critical Philosophy 1962

Тема 13 Прагматизм

План

1. Опрацювання літературних джерел
2. Підготовка до дискусії
3. Формування портфоліо

Завдання 1. Опрацювання літературних джерел

Завдання 2. Підготовка до дискусії: Чи можна примирити філософію і повсякденне мислення?

Література:

Джеймс В. Прагматизм та здоровий глузд *Прагматизм*. Изд. «Шиповник» СПБ. 1910. С. 103-120

Опрацювання відео матеріалу

Джерело

Philosophy of Common Sense | William James Pragmatism Lecture 5, URL: https://www.youtube.com/watch?v=4pVvJGlBhYU)

Завдання 3. Формування портфоліо

Збережіть в електронному вигляді у відповідну папку «Портфоліо» виконані завдання з самостійної роботи

Папка «Завдання з самостійної роботи» - письмові завдання з самостійної роботи.

Папка «**Завдання виконані на практичних заняттях**» - письмові завдання, які виконані на практичному занятті (текстова інформація, скріншот тощо).

Папка «**Власні доробки**» - додатковий текстовий або відеоматеріал, який Вас зацікавив особисто.

Рекомендована література

Hill T.E. Contemporary theories of knowledge Macalester College The Ronald Press Company, New York, 1961.

Тема 14 Неокантіанство

План

1. Опрацювання літературних джерел
2. Підготовка до дискусії
3. Формування портфоліо

Завдання 1. Опрацювання літературних джерел

Завдання 2. Підготовка до дискусії: «Неокантіанські дебати про відмінності між науками: методологічний розрив чи основа для діалогу?"

Джерело

Falkenburg B. The two cultures—old and new debates on philosophy and the sciences. Comptes Rendus de l'Acad´emie de Philosophie des Sciences I (2022), pp. 41–57.

Завдання 3 Формування портфоліо

Збережіть в електронному вигляді у відповідну папку «Портфоліо» виконані завдання з самостійної роботи

Папка «**Завдання з самостійної роботи**» - письмові завдання з самостійної роботи.

Папка «**Завдання виконані на практичних заняттях**» - письмові завдання, які виконані на практичному занятті (текстова інформація, скріншот тощо).

Папка «**Власні доробки**» - додатковий текстовий або відеоматеріал, який Вас зацікавив особисто.

Рекомендована література

Штанько В.И. Философия и методология науки. Учебное пособие для аспирантов и магистрантов естественнонаучных и технических вузов. Харьков: ХНУРЭ, 2002. - с.292.

Neo-Kantianism URL: https://plato.stanford.edu/entries/neo-kantianism/#SoutScho

Тема 15 Феноменологія та герменевтика

План

1. Опрацювання літературних джерел
2. Підготовка до дискусії
3. Формування портфоліо

Завдання 1. Опрацювання літературних джерел

Завдання 2. Підготовка до дискусії: Історичність, мова та істина в науковому пізнанні

Завдання 3 Формування портфоліо

1. Вступ (Гадамер 2000)
2. Поширення проблеми істини на розуміння гуманітарних наук (Гадамер 2000, Частина II), підрозділ: Герменевтичне коло і проблема передсудів.
3. Онтологічний поворот герменевтики на провідній нитці мови (Гадамер 2000, Частина III), підрозділ: Мова як середовище герменевтичного досвіду.

Джерело

Гадамер Г.-Г. Онтологічний поворот Герменевтики на провідній нитці мови // *Істина* і *метод*. Т. 1. К.: ЮНІВЕРС, 2000 . - С. 355-453.

Опрацювання відео матеріалу

Джерело

Hermeneutics. URL: https://www.youtube.com/watch?v=8_aZ3sFXccI

Завдання 3 Формування портфоліо

Збережіть в електронному вигляді у відповідну папку «Портфоліо» виконані завдання з самостійної роботи

Папка «Завдання з самостійної роботи» - письмові завдання з самостійної роботи.

Папка «Завдання виконані на практичних заняттях» - письмові завдання, які виконані на практичному занятті (текстова інформація, скріншот тощо).

Папка «Власні доробки» - додатковий текстовий або відеоматеріал, який Вас зацікавив особисто.

Рекомендована література

Штанько В.И. Философия и методология науки. Учебное пособие для аспирантов и магистрантов естественнонаучных и технических вузов. Харьков: ХНУРЭ, 2002. - с.292.

Phenomenology, 2003.URL: https://plato.stanford.edu/entries/phenomenology/

Hermeneutics, 2020 URL: https://plato.stanford.edu/entries/hermeneutics/

Тема Філософія науки: історія і сучасний контекст (презентація есе)

План

1. Опрацювання літературних джерел
2. Підготовка презентації до есе
3. Формування портфоліо

Завдання 1.Опрацювання літературних джерел

Завдання 2 Підготовка презентації до есе

Завдання 3 Формування портфоліо

Збережіть в електронному вигляді у відповідну папку «Портфоліо» виконані завдання з самостійної роботи

Папка «Завдання з самостійної роботи» - письмові завдання з самостійної роботи.

Папка «Завдання виконані на практичних заняттях» - письмові завдання, які виконані на практичному занятті (текстова інформація, скріншот тощо).

Папка «Власні доробки» - додатковий текстовий або відеоматеріал, який Вас зацікавив особисто.

Папка «Індивідуальне завдання» (есе) передбачає зберігання в електронному вигляді есе з обраної аспірантом теми. Завдання завантажується у систему ДО у відповідну папку.

Питання для іспиту

Питання до іспиту

Частина 1

1. Європоцентризм і плюралізм у науці
2. Наука як елемент європейської раціональної традиції
3. Ідеали наукового пізнання і критерії науковості
4. Наукове знання та світогляд
5. Взаємодія науки і філософії: проблеми та перспективи
6. Методи емпіричних досліджень: спостереження.
7. Методи емпіричних досліджень: експеримент.
8. Методи емпіричних досліджень: вимірювання.
9. Методи теоретичних досліджень: індуктивний метод.
10. Методи теоретичних досліджень: гіпотетико-дедуктивний метод
11. Методи теоретичних досліджень: аксіоматичний метод
12. Взаємозв’язок емпіричного та теоретичного в експерименті та вимірюванні
13. Еволюція методологічних підходів у науці: суб'єкт і об'єкт у науці
14. Еволюція методологічних підходів у науці: стилі мислення (аналітизм)
15. Еволюція методологічних підходів у науці: стилі мислення (синтетизм)
16. Еволюція методологічних підходів у науці: стилі мислення (редукціонізм)
17. Еволюція методологічних підходів у науці: стилі мислення (холізм)
18. Еволюція методологічних підходів у науці: стилі мислення (догматизм та релятивізм)
19. Постмодерністська методологія науки
20. Логіко-методологічні основи наукового знання: мова, історія наукової мови
21. Логіко-методологічні основи наукового знання: номінальні, реальні, синтаксичні, контекстуальні
22. Логіко-методологічні основи наукового знання: реєстраційні, уточнювальні та пере кваліфікуючі визначення.
23. Логіко-методологічні основи наукового знання: остенсивні визначення.
24. Логіко-методологічні основи наукового знання: операціональні визначення.
25. Логіко-методологічні основи наукового знання: індуктивне обґрунтування
26. Логіко-методологічні основи наукового знання: дедуктивне обґрунтування
27. Логіко-методологічні основи наукового знання: абдукція
28. Пояснення дедуктивно-номологічне та індуктивно- ймовірнісне пояснення

29. Пояснення: причинно-наслідковий зв’язок та кореляція
30. Пояснення: генетичне, телеологічне, сутнісне та феноменальне, статичне та динамічне, достовірні та гіпотетичні
31. Розуміння: моделі пояснювального разуміння
32. Феноменологія та герменевтика про розуміння
33. Функції та роль наукового знання: передбачення в науковій діяльності
34. Онтологічні концепції істини в пізнанні
35. Гносеологічні концепції істини: кореспондентна теорія істини,
36. Гносеологічні концепції істини: когерентна теорія істини,
37. Гносеологічні концепції істини: прагматична теорія істини,
38. Гносеологічні концепції істини: конвенційна теорія істини.
39. Діалектика відносної та абсолютної істини
40. Кумулятивні моделі розвитку науки
41. К. Поппер: проблема росту наукового знання
42. Історичний поворот у філософії науки Куна.
43. Методологія програм наукових досліджень Лакатоса
44. Методологічний анархізм Фейєрабенд
45. Еволюційні моделі наукового розвитку Тулміна
46. Тематичний аналіз Джералда Холтона
47. Філософсько-етичні аспекти науки: цінності (мета-етичні та нормативні)
48. Філософсько-етичні аспекти науки: сцієнтизм
49. Філософсько-етичні аспекти науки: анти сцієнтизм
50. Філософсько-етичні аспекти науки: майбутнє науки

Частина 2

1. Визначення позитивізму. Головні принципи позитивізму та його актуальність
2. Історія розвитку: Конт,
3. Історія розвитку: Дж.Ст.Міль,
4. Історія розвитку: Г.Спенсер
5. Емпіріокритицизм Ернста Маха та Ріхарда Авенаріуса
6. Конвенціоналізм Анрі Пуанкаре
7. Витоки та історичний фон та основоположні принципи неопозитивізму
8. Віденський гурток: Моріц Шлік,
9. Віденський гурток: Рудольф Карнап,
10. Віденський гурток: Отто Нейрат,
11. Віденський гурток: Ганс Райхенбах.
12. Філософія мови Л.Вітгенштейна
13. Постпозитивізм: основи та принципи
14. Карл Поппер: проблема росту наукового знання
15. Майкл Полані: критика позитивізму, роль особистісного знання та інтуїції в науці
16. Ларрі Лаудан: основні ідеї та внесок у філософію науки
17. Загальна ідея прагматизму.
18. Емпіричний прагматизм Вільяма Джеймса.
19. Інструменталізм Джона Дьюї.
20. Концептуальний прагматизм Кларенса Льюїса.
21. Загальні риси неокантіанства
22. Неокантіантство: Марбургзька школа
23. Неокантіантство: Південно-західна школа
24. Загальні риси феноменології. Історія та різновиди феноменології
25. Загальні риси герменевтики. Гадамер про герменевтику: розуміння, традиції та роль мови

Електронне навчальне видання комбінованого використання
Можна використовувати в локальному та мережному режимі

Воловчук Наталія Миколаївна

ФІЛОСОФІЯ НАУКИ

Методичні вказівки до організації та планування самостійної роботи для здобувачів вищої освіти третього (освітньо-наукового) рівня денної та вечірньої форм здобуття освіти

В авторській редакції

Підписано до розміщення 28.03.2025. Гарнітура Times New Roman.
Ум. друк. арк. 1,25. Обсяг 0,288 Мб. Зам. № 115/25.

Харківський національний університет імені В. Н. Каразіна,
61022, м. Харків, майдан Свободи, 4.
Свідоцтво суб'єкта видавничої справи ДК № 3367 від 13.01.2009
Видавництво ХНУ імені В. Н. Каразіна